

PEDAGOGERS UPPFATTNING OM BARNGRUPPENS STORLEK I FÖRSKOLAN

Grund nivå
Pedagogiskt arbete

Erika Backlund

2018-FÖRSK-G38

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket

Svensk titel: Pedagogers uppfattning om barngruppens storlek i förskolan

Engelsk titel: Pedagogues view of children size group in preschool

Utgivningsår: 2018

Författare: Erika Backlund

Handledare: Lillemor Adrianson

Examinator: Martin Erikson

Nyckelord: barngrupper, förskolan, pedagoger, arbetsbelastning

---

Sammanfattning

Inledning	Det är många barn idag som behöver förskoleplatser och antalet barn i barngrupperna ökar. Skolverket har riktmärken för att kunna skapa lagom stora barngrupper, det är inget krav utan enbart rekommendationer. Denna studie undersöker pedagogernas syn på stora barngrupper och hur stora barngrupper påverkar förskolan.
Syfte	Syftet är att synliggöra pedagogernas uppfattningar om stora barngrupper och hur det påverkar förskolans pedagogiska verksamhet.
Metod	En kvantitativ enkätmetod användes. Metoden möjliggör att få information från fler förskolor och på en större geografisk spridning i Sverige.
Resultat	Resultatet visar att många av pedagogerna i förskolorna har en negativ inställning till stora barngrupper. Resultatet visar även att miljön och gruppammansättningen påverkar hur barngruppens storlek uppfattas av pedagogerna, samt hur pedagogerna uppfattar barnens delaktighet i verksamheten.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
Syfte.....	1
Hur politiskabeslut och lokala resurser påverkar barnet i förskolan.....	2
Förskolans historia och framväxt.....	2
Förskolans verksamhet.....	3
Barngruppens storlek.....	4
METOD	6
Urval och deltagande.....	6
Enkätutformning.....	6
Genomförande.....	6
Analys.....	7
Validitet och reliabilitet.....	7
Etiska aspekter.....	8
RESULTAT	9
Pedagogens erfarenhet och planering av verksamheten.....	9
Olika gruppstorlekar i förskolan.....	10
Pedagogers uppfattning till verksamheten.....	13
DISKUSSION	15
Resultatdiskussion.....	15
Metoddiskussion.....	16
Didaktisk reflektion.....	17
REFERENSER	- 1 -

INLEDNING

Skolverket (2016b, ss. 7–9) anger att alla barn har rätt till en likvärdig förskola med hög kvalitet. Förskolans verksamhet ska vara en trygg och inbjudande miljö där leken, lusten samt lärandet ska stå i centrum. Förskolan är en egen skolform och en del av utbildningssystemet. Kraven har höjts i förskolans verksamhet, genom revidering av förskolans läroplan. I Läroplanen för förskolan (Lpfö 98 2016, ss. 4–7) beskrivs att förskolans verksamhet bygger på en demokratisk grund där alla barn ska få möjlighet att utvecklas, erövra nya erfarenheter, färdigheter, kunskaper och värderingar där varje barns behov, intressen, åsikter, idéer och tankar tas till vara på. Verksamheten ska också förmedla och förankra respekt om den svenska demokratiska värdegrunden samt mänskliga rättigheter. Förskolan ska även vara ett stöd för vårdnadshavarna som tillsammans med förskolans verksamhet ska möjliggöra att barnen kan utvecklas efter sina egna förutsättningar. I 4 kap. 3§ av Skollagen (2010:800) står det att ”varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematisk och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen”. Detta innebär att förskolans verksamhet kan förbättras och utvecklas.

I 8 kap. 8§ av Skollagen (2010:800) står det att ”huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö”. Skolverket (2016a) skriver att det finns fyra kvalitetsfaktorer som bör tas hänsyn till vid en sammansättning av barngruppernas storlek. Dessa är *personalens kompetens, personaltätheten, antal barn* och *sammansättning i gruppen* samt *inne- och utemiljön*. Skolverket har även riktmärken för barngruppens storlek. Skolverkets riktlinjer kan användas som hjälp, för att få lagom stora barngrupper i förskolans verksamhet. Ett- till treåringar har riktmärke 6 till 12 barn i gruppen samt fyra och femåringarna har riktmärke 9 till 15 barn i gruppen. Det är inget krav att kommunerna ska följa riktmärkena gällande storleken på barngrupperna utan det är enbart en rekommendation. Skolverket (2016b, ss. 7–10) belyser att en förskoleverksamhet med god kvalitet kännetecknas av *välutbildad personal, en god personaltäthet och begränsad personalomsättning*. När det skrivs att barngruppen är för stor anges sällan en siffra utan det talas utifrån de olika begreppen *liten-, stor- och för stor* barngrupp. Det är många barn idag som behöver förskoleplatser samtidigt som det kan vara ont om pedagoger. Att stora barngrupper påverkar förskolans verksamhet är något jag har erfarenhet av från den verksamhetsförlagda utbildningen. Arbetsbelastningen är hög och konflikterna bland barnen ökar. Barngruppens storlek påverkar genomförande av både planerade och oplanerade aktiviteter och tiden räcker inte till att sätta sig ner med enskilda barn utan de måste alltid ha ett fokus på hela gruppen. Jag ville fördjupa mig om detta är ett problem i dagens förskola. Det skulle även vara av intresse att undersöka om pedagogernas yrkeserfarenhet har någon påverkan på resultatet. Då jag inte har funnit något i tidigare forskning som har knutit till om pedagogernas yrkeserfarenhet har någon påverkan.

Syfte

Syftet är att synliggöra pedagogernas uppfattningar om stora barngrupper och hur det påverkar förskolans pedagogiska verksamhet.

Hur politiskabeslut och lokala resurser påverkar barnet i förskolan

Det är intressant att kunna se hur olika kommuner tänker och hur deras beslut påverkar både förutsättningarna och möjligheterna för förskolans utveckling. Det borde vara önskvärt att alla förskolor får samma möjlighet att utvecklas. Politiska beslut, ekonomi och personaltätheten är det som skapar förutsättningarna för förskolans verksamhet och utveckling. Bronfenbrenners (1979, ss. 3–42) utvecklingsekologiska teori bygger på samspelet och förhållandet mellan olika relationer i barnets närmiljö. Teorin är relevant att använda till denna studie eftersom den bygger på hur olika miljöer påverkar varandra. Teorin tar även upp samspelet mellan olika miljöer som är i detta fall är barnens olika miljöer, till exempel hemmet och förskolan. Att dessa två miljöer behöver ha en god relation mellan varandra och ska ge en trygghet till barnet.

Första steget i utvecklingsekologiska teorin är *Mikrosystemet* som utgår från det lilla barnet och dennes dagliga närmiljö exempelvis förskola och skola. Det finns tre betydelsefulla faktorer som Bronfenbrenner lyfter fram som kan påverka både positivt och negativt på barnets utveckling. Det är *roller*, *aktiviteter* och *relationer* med familjen samt pedagogerna och barnen på förskolan. Enligt Andersson (1986, ss. 23–25) så ska aktiviteterna och miljön på förskolan vara anpassad för att stimulera barnets utveckling. Roller på förskolan mellan pedagogerna och barnen består av att pedagogerna är de som innehar maktpositionen och barnet är den undergivna. Det är viktigt att som pedagog hitta en balans så att barnen även får möjlighet att påverka sin situation på förskolan. Andra roller barnet kan tilldelas på förskolan är ansvarstagande, initiativtagande, aktiv och passiv. Relationen på förskolan ska vara trygg och inbjudande, så att en bra kontakt mellan vårdnadshavarna och pedagogerna på förskolan uppmuntras. Det ska inte spela någon roll vilken social och etnisk bakgrund barnet har utan alla barn ska få samma goda bemötande på förskolan.

Andra steget i den utvecklingsekologiska teorin (Bronfenbrenners 1979, ss. 3–42) är *Mesosystemet* som utgår ifrån hur olika relationer hänger ihop, exempelvis skolan och hemmet. Hur barnet har haft det på morgonen hemma påverkar även barnet på förskolan när hen kommer dit. Samma sak gäller om det har hänt något i förskolan då påverkas även barnet när hen kommer hem. Tredje steget i utvecklingsekologiska teorin är *Exosystemet*. Den bygger på hypotesen att olika situationer påverkar den enskilda individens utvecklingsvillkor, även om individen inte är närvarande. Exempel på detta kan vara kommuners olika beslut och resurser (exempelvis om barngruppens storlek), föräldrarnas arbetsplats, förskolan och skolans ordination. Fjärde steget i utvecklingsekologiska teorin är *Makrosystemet* som innefattar politiska beslut som påverkar barnet genom förskolans olika styrdokument.

Förskolans historia och framväxt

På 1900-talet kom de första så kallade barnträdgårdslärarinnorna och dessa har påverkat hur den svenska förskolans arbetsform har utvecklats. Utbildningen genomfördes främst i internatform och barngrupperna bestod av få elever. Detta ledde till att en förankrad gemenskap på kunskapen och yrkesetiken utvecklades och en gemensam samhörighet skapades. I en tid där det ansågs att kvinnor inte skulle utbilda sig utan skulle ta hand om hemmet, fanns det dock kvinnor som ansågs ha ”*kallelse för uppgiften*” eller vara ”*lämpad för uppgiften*” som då blev barnträdgårdslärarinnor. Under den här tiden konstaterades även att barnets första år var viktiga. Detta gjorde att uppfostran, utveckling, lärande och lek hamnade i centrum. De första barnträdgårdslärarinnorna förde vidare yrkesinnehållet till yngre generationer. Kunskapen fördes vidare genom praktiskt arbete och genom seminarium. Dessa kvinnor skapade ”*styrdokument*” med gemensamma metoder och mål. Det var endast kvinnor som arbetade inom förskolan vid denna tidpunkt och detta leder till att kvinnorna själva kunde utveckla förskolans

verksamhet efter deras egna önskemål och åsikter (Tallberg Broman 2017, ss. 21–23). Enligt Skolverket (2017a, s. 7) är det idag fyra procent män som arbetar inom förskolan.

Riksdagen beslutade 1998 två viktiga förändringar inom förskoleverksamheten. Det första beslutet var att förskolan får sin egen *läroplan för förskolan* (Lpfö 98). Den innefattade mål, riktlinjer samt förskolans värdegrund. Det andra beslutet var att frågor om barnomsorg och om förskolan flyttades från Socialstyrelsen till Skolverket (Richardson 2010, s. 177). Läroplanen innehåller tydliga och konkreta mål och riktlinjer som förskolan ska tolka och genomföra i verksamheten. Förskolans läroplan har snart funnits i 20 år och kunskapskraven har blivit tydligare efterhand. Det har även skett olika revideringar av förskolans läroplan. Den första revideringen skedde först 2010 och innebar att förskolan blev en egen skolform och fick en tydligare roll i utbildningssystemet. Senaste revideringen gjordes 2016 och innefattade att samverkan mellan förskolan och skolan blev tydligare (Utbildningsdepartementet 2017). Läroplanens styrdokument är politiska beslut och kan kopplats till fjärde steget *Makrosystemet* i utvecklingsekologiska teorin (Bronfenbrenners 1979, ss. 3–42).

Benämningen ”förskolebarnet” föddes på 1970-talet då efterfrågan blev större genom demonstrationen ”*ropen skalla, daghem åt alla*”. Samhället började då bli mer jämställt på arbetsmarknaden och detta ledde till att kvinnor också började yrkesarbeta utanför hemmet. 1972 lyftes förskolebarnet fram genom ett förslag gällande förskolans uppdrag. Strävan efter jämlikhet mellan män och kvinnor skulle höja kvalitén på förskolan och att alla familjer skulle ha rätten till förskoleplats för en mindre kostnad. Detta bidrog till att även låginkomsttagare kunde nyttja förskolans verksamhet. Genom denna förändring och utveckling på 1970-talet så leder det till att den nya förskolan tar fart, 1975 så gick tio procent av barnen i Sverige i förskolan (Tallberg Broman 2017, ss. 28–29). Enligt Skolverket (2017a, s. 1) var ungefär 84 procent av Sveriges barn mellan 1–5 åringar inskrivna i förskolan 2016.

Förskolans verksamhet

Kommunerna har skyldighet att ge varje barn mellan ett och fem år möjlighet till en förskoleplats. Detta gäller även familjer där föräldrarna är arbetslösa eller föräldralediga med syskon. Dessa familjer ska erbjudas förskoleplats på 15 timmar per vecka eller tre timmar per dag. Förskolorna ska också erbjuda extra vistelsetid till barn som är behov av mera stöd (Skolverket 2017a, ss. 1). Förskolan ska hjälpa barnen att förbereda sig inför skolan. Barnet behöver ha en stabil och god miljö samt möjlighet att skapa en god relation till sina pedagoger på förskolan (Belsky, Skalická, Stenseng & Wichstrøm 2015, ss. 955, 960–961). Förskolan skall ge samma möjlighet för alla barn att utvecklas med hög kvalitet och likvärdiga möjligheter. Två viktiga kvalitetsfaktorer är pedagogens kompetens och utbildning. Pedagogens sätt att bemöta, kommunicera, lyssna och ta vara på barnens tankar påverkar kvalitén på förskolan. Även barnens känsla av möjlighet till delaktighet i förskolan kan påverkas. Arbetslagets kompetens, antal barn och antal pedagoger i gruppen samt förskolans miljö kan också påverka möjligheten att genomföra läroplanens uppdrag (Skolverket 2016b, ss. 7–9). I större barngrupper känner pedagogerna en högre stressnivå. Pedagogerna behöver kunna tillgodose varje barns behov och samtidigt fånga barnets lärande (Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson 2014, ss. 382–383). Förskolan ska ge barnen bästa möjlighet att utvecklas och pedagogerna ska ha en god daglig samverkan med vårdnadshavarna. Det ska finnas ett utbyte av information om hur barnet har det hemma samt på förskolan. Dock har inte alla svenska förskolor vetenskapen om barnens hemmiljö utan utgår ofta utifrån sina egna värderingar. I en undersökning beskrivs pedagogernas missnöje med möjligheten att kunna påverka arbetsmiljön, arbetsuppgifterna, barngruppens storlek samt personaltätheten på förskolan

(Sheridan, Pramling Samuelsson & Johanssons 2010, ss. 51–55). Förskolan ska vara trygg och inbjudande. Det ska finnas en god kontakt mellan vårdnadshavarna och pedagogerna detta kan kopplas till första steget *Mikrosystemet* i utvecklingsekologiska teorin. Även andra steget *Mesosystemet* i utvecklingsekologiska teorin berör vårdnadshavarna och pedagogerna där det ska finnas ett utbyte av information mellan hemmet och förskolan. Kommuners beslut och resurser om personaltäthet, arbetslagets kompetens, antal barn och arbetsmiljön kan kopplas till tredje steget *Exosystem* i utvecklingsekologiska teorin (Andersson 1986, ss. 23–25; Bronfenbrenners 1979, ss. 3–42).

Skolverkets statistik 2017 visar att gruppstorlekarna har minskat med tre procent från 2015. Statistik på barngruppers storlek från hösten 2016 visar att den vanligaste gruppstorleken var mellan 13–15 barn motsvarande 45% och den näst vanligaste barngruppsstorleken var 16–18 barn som motsvarade 24%. År 2016 var det 9 813 förskolenheter i Sverige varav 2 708 fristående förskolenheter. Personaltätheten var 5,2 barn per personal av 105 848 anställda inom förskolans verksamhet. Endast 42% av personalen har någon form av förskolläraryrket (Skolverket 2017a, ss. 5–6, 2017b.).

Barngruppens storlek

Stora barngrupper kan påverka både barn och pedagoger negativt på förskolan. Ljudnivån ökar vilket i sin tur kan leda till framtida hörselskador och ökad stressnivå. Detta kan då även påverka kvalitén på det pedagogiska arbetet och kan innebära en försämrad trygghet för barnen. Risken för infektioner och olyckor ökar när barngrupperna blir för stora och kan leda till att barnen och även personalen blir sjuka (Kihlbom, Lidholt & Niss 2009, ss. 39–40). Lokalerna behöver också vara anpassningsbara så att barngruppen kan delas in i mindre grupper men även att det ska finnas möjlighet att hela barngruppen ska kunna göra aktiviteter tillsammans. Oftast består varje avdelning på förskolan av ett stort rum till varje barngrupp. För att kunna höja kvaliteten i förskolor med stora barngrupper behövs fler pedagoger, möjligheten till uppdelning i lokalen och mindre antal barn per grupp. Detta gäller särskilt för de yngre barnen och barn med speciella behov (Pramling Samuelsson, Williams, Sheridan & Hellman 2016, ss. 455–456).

Att utgå från barnens ålder vid indelning till mindre barngrupper skapar bättre villkor för kommunikationen för både äldre och yngre barn samt förutsättningen att kunna få extra stöttning till de barn som behöver det. Är det många yngre barn i gruppen får de äldre barnen mindre tid och det är svårare att utmana de äldre barnen när de yngre inte har kommit lika långt i sin kunskapsnivå och utveckling (Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan 2015, s. 7). Sheridan, Williams och Pramling Samuelsson (2014, ss. 382, 393) studie belyser att stora barngrupper är förankrade med negativa aspekter, exempel att tiden inte räcker till och att det är stressigt att hinna med allt. Även möjligheten för delaktighet och inkludering av alla barn i barngruppen försvåras, ju fler barn det är i barngruppen desto svårare är det att uppnå målen i läroplanen. För att underlätta vardagen ses det som nödvändigt att dela in stora barngrupper i mindre grupper under dagen.

Vid stora barngrupper är det lätt att pedagogen tar sina egna tankar och idéer istället för att lyssna på barnen. Detta kan leda till att barnen får minskad möjlighet att påverka aktiviteterna på förskolan. Barn som är mer framåt kan däremot få en större chans att påverka aktiviteterna i verksamheten. Det är lätt att dessa barn väljs först när barnens tankar och idéer ska användas (Emilson 2007, ss. 31–32). En annan aspekt som upplevs svår är hålla planerade aktiviteter när barngruppen blir för stor (Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson 2014, s. 393). Pedagogerna behöver låta barnen få inflytande och kunna påverka sin tillvaro i förskolan då det

är en del av förskolans uppdrag utifrån läroplanen. Pedagogerna bör också planera aktiviteterna utifrån barnens initiativ, erfarenheter och idéer och om pedagogen är öppen och visar intresse av barnens initiativ, utvecklas barnen mer i aktiviteterna på förskolan och i sin egen lek (Arnér 2009, ss. 13–14). Första steget i utvecklingsekologiska teorin är *Mikrosystemet* som utgår från barnet och dennes dagliga närmiljö i detta fallet förskola. Pedagogerna har maktpositionen på förskolan med de behöver hitta en balans att barnet får möjligheten att kunna påverka sin situation på förskolan. Barnet bör även få möjlighet till att ha andra roller på förskolan exempel som ansvarstagande, initiativtagande, aktiv och passiv (Andersson 1986, ss. 23–25; Bronfenbrenners 1979, ss. 3–42).

METOD

En kvantitativ enkätmetod valdes för att få svar från flera olika förskolor och för att synliggöra ett större antal pedagogers uppfattning om barngruppernas storlek.

Urval och deltagande

Inledningsvis innefattades fem förskolor i Västra Götaland och 130 enkäter delades ut. Av dessa enkäter återlämnades endast 38 svar. För att få fler svar så valde jag att även lägga ut enkäten på Facebook i ett pedagogiskt forum där 281 personer hade möjlighet att svara på enkäten. Antal svar från Facebooksidan var 118 svar. Totalt med båda sätten att samla in data, så delades 411 enkäter ut och 156 besvarades vilket blir en total svarsprocent på 38 %. En stor del av bortfallet på förskolorna förklarade pedagogerna med att svarstiden var för kort samt att de inte hade tid. Det fanns inte möjlighet att personligen närvara på plats när de medverkande fyllde i enkäterna och detta kan ha bidragit till den låga svarsprocenten. Bortfallet på online enkäten kan ha berott på att alla inte ville delta i studien eller tidsbrist, detta är endast en spekulatio.

Det totala antalet svarande bestod av 150 kvinnor och fyra män. Två respondenter svarade inte på frågan om kön. Deltagarna var mellan 20 år och 63 år ($M=41$ år, $s=10.56$ år). Utbildningsmässigt var 75% förskollärare, 18% barnskötare och 7% hade annan utbildning (handel, ekonomi, undersköterska och gymnasieutbildning).

Enkätutformning

Första avsnittet i enkäten inleddes med frågor rörande pedagogens bakgrund såsom kön ålder, utbildning, antal år inom yrket och antalet pedagoger på förskolan. Andra avsnittet bestod av sex frågor om den dagliga verksamheten på förskolan, till exempel ”*Hur ofta har ni planerade aktiviteter med barnen*” med svarsalternativen mellan aldrig och dagligen. Tredje avsnittet med sju frågor avsåg pedagogernas erfarenheter av olika gruppstorlekar och även deras uppfattning om hur gruppstorleken påverkade barnen, till exempel ”*Påverkas barnen av barngruppens storlek enligt din erfarenhet?*” (öppet svarsalternativ) och ”*Finns det något tillfälle då stora barngrupper kan vara gynnsamma för barnen enligt din erfarenhet?*” med ändpunkterna ”ja absolut” och ”nej inte alls”. Fjärde avsnittet var en attitydfråga med 15 påståenden rörande förskolans verksamhet på en 7-gradig Likertskala med ändpunkterna ”instämmer inte alls” till ”instämmer helt”. Exempel på ett påstående är ”*Jag samarbetar aktivt med vårdnadshavare till barnen på min avdelning*” (Bil.1). Samma frågor lades in i enkäten on-line med hjälp av formulärprogrammet Surviro.

Genomförande

Kontaktuppgifter letades fram på kommunernas hemsidor och nio förskolechefer kontaktades sedan på telefon. Fem av förskolecheferna svarade ja till att förskolorna kunde delta i undersökningen. En förskolechef sa nej på grund av att de hade fler studenter som samlade in data och de andra förskolecheferna var inte anträffbara. Enkäterna (Bil.1) och informationsbrevet (Bil. 2) lämnades sedan ut på respektive förskola personligen och svaren hämtades en vecka senare. Efter tre veckors försök att samla in fler enkäter utan framgång så lades den ut i ett pedagogiskt forum på Facebook för att få in fler svar. Efter två dagar avslutades insamlingen då det inkommit över 100 svar.

Analys

Analysprogrammet SPSS användes vid avkodningen av informationen från enkäterna. De oberoende variablerna var ålder, antalet pedagoger på avdelningen, antal år inom yrket och barngruppernas storlek. Dessa mättes i öppna svarsalternativ där respondenten själv fyllde i ålder och antal. På detta sätt kunde olika kategorier med ungefär samma antal respondenter skapas utifrån kumulativ frekvens. Pedagogernas ålder indexerades i tre kategorier, yngre (20–34 år), mellan (35–45 år) och äldre (46–63 år). Deras yrkeserfarenhet indexerades i ovana (0–7 år), mellanvana (8–17 år) och vana (18–42 år) och antalet pedagoger på avdelningen indexerades i två kategorier, mindre arbetslag (1–3 pedagoger) och större arbetslag (4–7 pedagoger).

För att få möjlighet att använda svar på intervallskala som oberoende variabler så indexerades data så att kategorierna kunde användas i analyserna. Fråga 9 hade ett öppet svarsalternativ där respondenten skrev in antalet barn som fanns på avdelningen. För att skapa en oberoende variabel så beräknades en frekvensfördelning med alla svar (mellan 8 barn och 40 barn) och denna spridning visar att barnens antal kunde delas in i tre grupper utifrån kumulativ procent. Den första gruppen bestod av 8–15 barn och kallades ”liten barngrupp” (33%). Mellangruppen bestod av 16–21 barn (66%) och stor grupp (22–40 barn). Slutligen indexerades attitydfrågorna i kategorierna negativ attityd, ”neutralattityd” och positiv attityd. De negativa attitydfrågorna (enkätfrågorna 1, 4, 6, 11, 12, 14) vändes för att få alla påståenden i samma riktning för att kunna beräkna reliabilitet i attitydfrågorna. Cronbach’s alpha beräknades på attitydskalan till $\alpha=.70$ vilket är ett tillräckligt högt värde för att attitydfrågorna skall anses vara reliabla. Attitydskalan normerades och detta värde användes sedan som beroende variabel i olika analyser.

Flertalet frågor ligger på nominal- eller ordinalskala och är analyserade med Pearsons χ^2 test eller Fisher’s exakta mått (vid två variabler). Korrelation av data på ordinalskala analyseras med Spearmans rangkorrelation (η). För variabler på intervallskala så används Pearsons korrelationskoefficient (ρ). För jämförelser mellan olika grupper används t-test (när den oberoende variabeln har två kategorier, tex. kön). Envägs variansanalys används då det finns fler kategorier i den oberoende variabeln (tex. lite, mellan, stor). Slutligen har även tvåvägs variansanalys använts vilket innebär att det finns två oberoende variabler i analysen, till exempel kön och ålder som oberoende variabel och attityd till verksamheten som beroende.

Validitet och reliabilitet

Validitet kan generellt sägas vara att man mäter det man vill mäta och reliabilitet uttrycker noggrannheten i mätningen. *Innehållsvaliditet* (face validity) anger om frågorna verkar mäta det som det avses att mätas. Denna validitet kontrollerades genom att enkäten bearbetades ett flertal gånger genom att fråga om studiekamraters uppfattning om enkätfrågorna. Detta ledde till att 17 frågor justerades utifrån deras kommentarer (Karlsson 2007, s. 250). Sannolikheten för missförstånd ökar om krångliga ord används eller om det finns negationer i frågan och alternativen som kan påverka reliabiliteten (Trost & Hultåker 2016, ss. 61–63). *Korrespondensvaliditet* (criterion validity) innebär att resultatet förväntas stämma överens med resultatet från tidigare studier. Den *kommunikativa validiteten* i kvantitativa studier innebär att det måste finnas en fyllig metodbeskrivning och bortfallsanalys. I metodbeskrivning exemplifieras varje frågeområde och mätskalor anges. Urval av respondenter, och genomförande vid insamling, beskrivs med noggrannhet. Slutligen finns *pragmatisk validitet*

där man frågar sig om kunskapen man kommer fram till är användbar. Denna validitet kan sägas vara uppfylld i avsnittet didaktisk reflektion (Borg & Westerlund 2012, ss. 243–245).

Etiska aspekter

Enligt *Vetenskapsrådet* (2002, ss. 5–16) finns det fyra individskyddskrav som alla medverkande i en studie måste få ta del av. De medverkande fick information om individskyddskraven tillsammans med enkäten. Till den elektroniska enkäten gavs samma information som lämnades ut med de fysiska enkäterna. Det fanns kontaktuppgifter i form av telefonnummer och mejladress till de som hade frågor eller fundering om undersökningen. *Informationskravet* innebär att alla som medverkar i undersökningen ska få information om syftet. De medverkande fick information om undersökningens syfte vid utlämnandet av enkäten. *Samtyckeskravet* innebär att medverkandet i undersökningen är frivilligt. De som valde att medverka kunde när som helst avbryta sitt deltagande. *Konfidentialitetskravet* innebär att ingen som medverkar ska kunna ta skada av uppgifter som har samlats in. Då alla förskolor och medverkande har varit anonyma så kan ingen information spåras till någon unik person eller förskola. Den digitala informationen har sparats på en dator med personligt lösenord och papperskopiorna har sparats på ett sätt så att inga obehöriga kan ta del av denna information. Deltagarna informerades att all information kommer raderas när examensarbetet är färdigställt. *Nyttjandekravet* innebär att de insamlade uppgifterna endast får användas till studiens ändamål. Alla uppgifterna som har samlats in har endast använts till det här examensarbetet. Det framkom även i informationsbrevet att det färdiga examensarbetet kommer att publiceras på Högskolans databas Diva (Bil.2).

RESULTAT

Resultatet presenteras under följande rubriker ”Pedagogernas erfarenhet och planering av verksamheten”, ”Olika gruppstorlekar i förskolan” och ”Attityd till verksamheten”.

Pedagogens erfarenhet och planering av verksamheten

Pedagogernas yrkeserfarenhet varierade mellan 0 till 42 år ($M=13$ år, $s=10.15$ år) och antalet pedagoger i arbetslaget varierade mellan en till sju personer ($M=3$ personer, $s=.82$ personer). Antalet barn i barngruppen på respondenternas avdelning varierade mellan 8 och 40 barn ($M=18$ barn, $s=5.07$ barn). Barngruppernas åldersinriktning var 1–3 år (31%), 3–5 år (35%), 1–5 år (15%) eller annan åldersinriktning (19%) där respondenterna själva kunde skriva i åldersinriktning (på det öppna alternativet svarade respondenterna att det hade fyra- eller femåringar i barngruppen).

Pearsons χ^2 test användes även för att undersöka antal planeringstimmar gentemot pedagogernas ålder. Oberoende variabel är ålder (indexerat som yngre, mellan, äldre) och beroende variabel är antalet planeringstimmar. Det fanns inte någon skillnad mellan de tre ålderskategorierna och antalet planeringstimmar. De flesta pedagogerna i alla tre grupperna svarade att de antingen har 0–1 timmar planeringstid i veckan eller 2–3 timmars planeringstid i veckan. I den yngre gruppen pedagoger var det 11% som svarade 0–1 timmars planeringstid i veckan och 18% som svarade 2–3 timmars planeringstid i veckan. I mellangruppen svarade 13% att planeringstid var 0–1 timmar och 12% svarade 2–3 timmar planeringstid i veckan. I gruppen äldre pedagoger svarade 15% att de planerade 0–1 timmar i veckan och (16%) svarade 2–3 timmar planeringstid i veckan. Resterande pedagoger i alla grupperna svarade mer än tre timmars planeringstid i veckan.

Pearsons χ^2 användes även för att undersöka pedagogernas yrkeserfarenhet och antal inställda aktiviteter. Oberoende variabel är pedagogernas erfarenhet (indexerad som ovan, mellanvana, vana) och beroende variabel är antalet inställda aktiviteter. Det fanns inte någon skillnad med avseende på yrkeserfarenhet och hur ofta pedagogerna behövde ställa in planerade aktiviteter. Tabell 1. visar hur ofta pedagogerna ställer in planerade aktiviteter fördelat på pedagogernas yrkeserfarenhet.

Tabell 1. Inställda aktiviteter fördelat på pedagogernas yrkeserfarenhet, procent

Pedagogernas erfarenhet	Ovana	Mellanvana	Vana
Aldrig	-	1	-
Sällan	20	12	16
1 gång/veckan	8	13	10
2–4 gånger/veckan	6	7	5
5–6 gånger/veckan	-	-	1
Dagligen	-	3	1

De ovana pedagogerna svarade att de sällan ställde in aktiviteterna medan de mellanvana och vana pedagogerna sällan ställde in eller ställde in aktiviteter 1 gång i veckan. Det var få respondenter som svarade att de ställer in planerade aktiviteter dagligen och de var i gruppen mellanvana (4 pedagoger) och vana (1 pedagog).

Jag ville undersöka om pedagogernas ålder påverkade om barnen fick vara med och planera aktiviteter. De flesta pedagoger svarade att barnen fick vara med, antingen dagligen (33%) eller

2–4 gånger i veckan (53%). Pearsons χ^2 test visar att det inte fanns någon skillnad mellan de tre ålderskategorierna och hur ofta barnen fick delta i planering av verksamheten.

Pearsons χ^2 test användes även för att undersöka pedagogernas yrkeserfarenhet och hur ofta barnen får vara med och påverka aktiviteterna i veckan, fick stöd i Pearsons korrelationstest, $\chi^2_{(8)}=21.45, p=.006$. Tabell 2 visar pedagogernas erfarenhet i år och hur ofta barnen var med och påverkade aktiviteterna.

Tabell 2. Barnens påverkan fördelad på pedagogernas yrkeserfarenhet, procent

Pedagogernas erfarenhet	Ovana	Mellanvana	Vana
Sällan	-	57	43
1 gång/veckan	19	25	56
2–4 gånger/veckan	52	36	12
5–6 gånger/veckan	-	50	50
Dagligen	36	31	33

Tabell 2 visar att skillnaderna finns mellan de mer ovana pedagogerna och de vana pedagogerna. De ovana pedagogerna lät barnen påverka aktiviteterna 2–4 gånger i veckan. De erfarna pedagogerna lät barnen endast påverka en gång eller sällan i förskolan.

För att undersöka sambandet mellan antal planeringstimmar och barnens möjlighet att påverka aktiviteter så korrelerades variablerna. Tabell 3 visar Spearmans korrelation (rho) mellan variablerna.

Tabell 3. Planering av verksamheten, korrelationskoefficient och signifikans

	Timmar planering	Aktiviteter med barnen	Ställa in aktiviteter	Barnen påverka aktiviteterna
Timmar planering	1.000	.211**	-.226**	.046
Aktiviteter med barnen	.211**	1.000	-.194*	.217**
Ställa in aktiviteter	-.226**	-.194	1.000	-.081
Barnen påverka aktiviteterna	.046	.217**	-.081	1.000

** signifikans <.01, * signifikans <.05

Analysen visar att ju fler timmar pedagogerna planerade verksamheten i veckan desto fler gånger fick barnen vara med och planera aktiviteter och desto färre aktiviteter ställdes in.

Olika gruppstorlekar i förskolan

Syftet i denna studie var att få fram en bild hur pedagogernas uppfattning är på olika barngruppsstorlekar. För att undersöka om det fanns skillnad mellan pedagoggrupperna (1–3 och 4–7 pedagoger) så användes t-test med pedagoggruppens storlek som oberoende variabel och antal barn på avdelningen som beroende. För att gå vidare och undersöka om pedagogernas erfarenhet och pedagoggruppens storlek (oberoende variabler) skiljde sig åt med avseende på antal barn på avdelningen (beroende variabel) så genomfördes tvåvägs variansanalys. Analysen visar endast en huvudeffekt för antal pedagoger på avdelningen (som i t-testet ovan) men ingen effekt för pedagogernas erfarenhet.

En fråga i enkäten handlade om hur många barn pedagogerna ansåg att det finns i en liten barngrupp, i en mellanstor barngrupp och i en stor barngrupp. En liten grupp ansågs bestå av lägst två barn och högst 16 barn ($M=3, s=3.71$). I en mellanstor grupp ansåg de bestå av lägst tre barn och högst 25 barn ($M=12, s=4.25$) och en stor grupp bestod av lägst sex barn och högst

30 barn ($M=17$, $s=4.25$). Tabell 4 visar antal pedagoger på avdelning och medelvärde och standardavvikelse av olika barngruppsstorlekar (liten grupp, mellan grupp och stor grupp).

Tabell 4. Storlek på barngrupp, antal pedagoger i arbetslaget, medelvärde, standardavvikelse

Barngruppsstorlek	Antal pedagoger	M	s
Liten grupp	1–3	8.03	3.81
	4–7	9.06	3.49
Mellan grupp	1–3	11.47	4.21
	4–7	13.16	4.16
Stor grupp	1–3	16.82	5.24
	4–7	18.17	5.22

I tabell 4 kan det utläsas att pedagogerna var ganska ense om hur många barn som fanns i en liten barngrupp och i en stor barngrupp, oavsett hur många pedagoger som fanns i arbetsgruppen. En liten barngrupp består enligt pedagogerna av 8–9 barn och en stor barngrupp består av 17–18 barn. Man kan också se att en liten pedagoggrupp angav färre barn i varje barngrupp och pedagoggrupp med fler pedagoger i angav ett högre antal barn. När det gäller den mellanstora barngruppen (upp till 25 barn) så var skillnaden mellan de två pedagoggrupperna lite större. Ovana pedagoger angav 11 barn och vana pedagoger angav 13 barn. För att undersöka om antalet pedagoger på avdelningen hade samband med hur många barn som pedagogerna ansåg att det fanns i de tre barngrupperna så användes Pearsons korrelation för att undersöka relationen. Analysen visar, att ju fler pedagoger det fanns på avdelningen desto fler barn ansåg pedagogerna att det fanns i den mellanstora barngruppen, $\rho=.250$, $p=.010$.

Pedagogerna ombads att berätta om sina erfarenheter av olika gruppstorlekar. Pedagogerna tog upp att barngrupperna har förändrats från förr och att det är fler barn och färre pedagoger på antal barn inom dagens förskola. Samtidigt påpekade de att det inte är antalet barn som kan påverka om gruppen känns stor utan att det är sammansättningen av barngruppen.

Jobbade förut med 21 2-3 åringar på 3 per. Då fick vi ofta ställa in aktiviteter och planeringstid. Jag var stressad och mådde inge bra. Nu jobbar jag med 11 barn och har fått arbetsglädjen tillbaka, nu hinner man ta sig tid med barnen och kan ge dem helt andra förutsättningar till inflytande.

Barnen rör sig dagligen i den fysiska miljön på förskolan och lokalerna behöver vara anpassade efter barngruppen storlek och verksamhetens behov. Pedagogerna fick frågan om de ansåg att den fysiska miljön är anpassad på deras avdelning utifrån barngruppens storlek. Flertalet, 46% av pedagogerna, svarade att den fysiska miljön är anpassad, 35% var tveksamma och 19% tyckte inte att miljön var anpassad efter deras barngrupp. Det fanns ingen skillnad som berodde på pedagogernas ålder, deras erfarenhet, pedagoggruppens storlek eller barngruppens storlek. Det finns en svag tendens ($p=.08$) som pekar mot att de yngre pedagogerna var mer positivt inställda till den fysiska miljön än de äldre. På det öppna svarsalternativet svarade några att de har små lokaler som inte var anpassade efter deras barngrupp och att de endast hade ett rum eller två rum för hela barngruppen. De var även pedagoger som svarade att deras lokaler var anpassade efter deras barngrupp och att de hade flera rum som barnen kunde vara i.

För att fördjupa svaren om barngruppernas storlek så tillfrågades pedagogerna om hur de upplevde att arbetsbelastning på deras avdelning var just nu. En femtedel av pedagogerna ansåg att arbetsbelastningen var ganska lätt, 43% kände sig tveksamma och 37% tyckte att arbetsbelastningen var ganska tung. För att undersöka arbetsbelastningen och barngruppens

storlek, användes Pearsons χ^2 test utan att få stöd i analysen. Tabell 5 visar barngruppernas storlek och pedagogernas arbetsbelastning.

Tabell 5. Pedagogens arbetsbelastning fördelad på barngruppsstorlek, procent

Arbetsbelastning	liten barngrupp	mellanstor barngrupp	stor barngrupp
Ganska lätt	40	28	31
Varken lätt eller tung	36	45	19
Ganska tung	25	49	26

Tabell 5 visar att de som arbetade med mindre barngrupp ansåg sig ha lättare arbetsbelastning medan den tyngre arbetsbelastningen förefaller finnas i den mellanstora gruppen. I de stora barngrupperna var det ganska lika i hur pedagogerna upplevde arbetsbelastningen.

Pearsons χ^2 test visade att det fanns ingen skillnad i svaren, erfarenhet eller pedagoggruppens storlek hur det upplevde arbetsbelastningen. Dock fanns det en svag tendens ($p=.085$) med pedagogernas ålder och arbetsbelastning som pekar mot att de pedagogerna mellan 20 och 40 år ansåg att arbetsbelastningen var lättare och de något äldre pedagogerna mellan 41 och 63 år att arbetsbelastningen var tyngre.

För att fördjupa svaren om barngruppens storlek fick pedagogerna ta ställning utifrån deras erfarenhet om barngruppens storlek påverkan på barnen. Nästan alla deltagare (97%) svarade att barngruppens storlek påverkar barnen. Stress och konflikter ökar mellan barnen då gruppen blir för stor och på grund av för små ytor. Många av deltagarna tog också upp ljudnivån som en stor påverkan i barngruppen, som i sin tur kan leda till att barnen blir trötta. De flesta föredrog små grupper under dagen.

När det är många barn krävs det att man som pedagog delar upp barnen mer. Det blir rörigt om alla 20 barn är i samma rum. Skulle inte vilja säga att barnen påverkas utan mer att pedagogerna påverkas.

Pedagogerna fick ta ställning utifrån deras erfarenhet om barngruppens storlek påverkar barnets lärande. Några få deltagare tyckte att stora barngrupper påverkar positivt på barnens lärande och att stora barngrupper innebär variation i ord, tankar och fler idéer. De flesta av pedagogerna tog upp att i stora barngrupper är det svårt att se varje barns lärande under dagen och att det är de sociala delarna (att hinna lyssna och ta vara på barnens tankar och idéer) som framförallt påverkas om barngrupperna är för stora. Att arbeta med färre barn skapar möjligheten för dialog mellan barn och vuxna. Pedagogerna tog även upp att de tysta och lugna barnen glöms bort i stora barngrupper. Även att en mindre barngrupp möjliggör till att skapa delaktighet och ger barnen möjlighet till inflyttande samt att alla barn kan utvecklas i sin egen takt.

Absolut. Det är svårt att hålla i en lärande aktivitet med alla barn tillsammans. Underlättar för oss att minska ner gruppen och dela in dem i smågrupper.

För att ta reda på om det finns fördelar med stora barngrupper så fick pedagogerna svara på om det finns något tillfälle som stora barngrupper kan vara gynnsamma för barnen. Tabell 6 visar fördelningen om stora barngrupper kan vara gynnsamma utifrån pedagogernas yrkeserfarenhet.

Tabell 6. Stora barngrupper gynnsamma utifrån pedagogernas yrkeserfarenhet, procent

Stora barngrupper gynnsamma	Ovana	mellanvana	vana
Ja, absolut	42	32	25
Tveksamt	33	28	39
Nej, inte alls	29	43	28

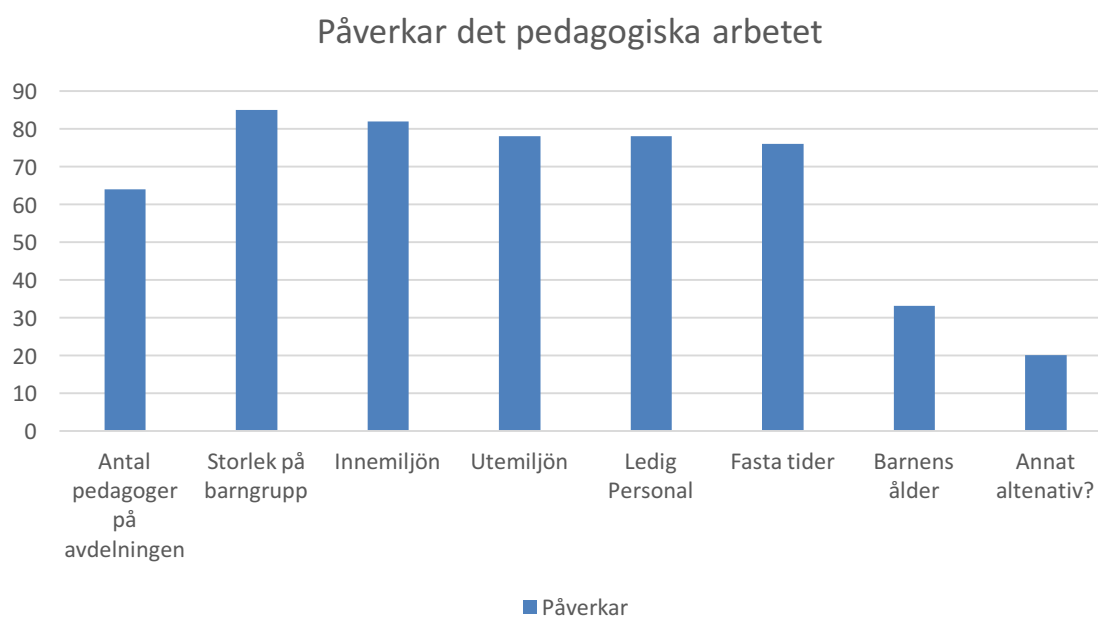
Ingen signifikans kunde utläsas utifrån resultatet mellan erfarna och mindre erfarna pedagoger. Dock indikerar svaren att det hade varit av intresse att vidare undersöka skillnaden mellan erfarna och mindre erfarna pedagoger.

På det öppna svarsalternativet svarade några pedagoger att lösningen är att dela upp barngruppen under dagen. Några svarade att en större barngrupp innebär att barnen har fler valmöjligheter av kompisar. Även att uteaktiviteterna blir roligare om det finns fler barn i barngruppen. Vissa som kommenterade sitt svar ansåg att stressen ökar både hos pedagoger och barn vid stora barngrupper samt att de inte hinner med de planerade aktiviteterna. Även att pedagogernas arbetsbelastning ökar i större barngrupper och det kan leda till att pedagogerna tappar kontrollen.

Pedagogers uppfattning till verksamheten

För att fördjupa vad pedagogerna anser påverkar deras arbete att uppnå målen i läroplanen fick de en flervalsfråga där de ombads kryssa in de alternativ som de ansåg påverkade. Nedanstående graf visar pedagogernas svar på flervalsfrågan om det påverkar det pedagogiska arbetet.

Graf 1 Flervalsfråga om pedagogernas uppfattning vad som påverkar verksamheten, procent

Majoriteten av pedagogerna ansåg att storleken på barngruppen, innemiljön, utemiljön, ledig personal och fasta tider påverkar verksamheten att uppnå målen i läroplanen. Mer än hälften av pedagogerna ansåg även att antalet pedagoger på avdelningen påverkar verksamheten. Få pedagoger ansåg att barnens ålder påverkade verksamheten. Några svar som angavs under alternativet annat var; *ofta har vi vikarier, personalsammansättningen, barn med speciella behov och brist för planering och reflektion.*

Pearsons χ^2 användes även för att undersöka pedagogernas yrkeserfarenhet och flervalsfrågan. Det fanns av intresse undersöka om det fanns någon skillnad hur de pedagogerna som valde att svara, utifrån deras ålder. Det fanns en skillnad mellan de tre ålderskategorierna och alternativet

antal pedagoger på avdelningen. Många av de vana pedagogerna ansåg att antalet pedagoger hade betydelse på verksamheten och deras arbete.

För att undersöka pedagogernas uppfattning till verksamheten och barngruppens storlek, testades i envägs variansanalys. Oberoende variabel är barngruppens storlek (index liten barngrupp, mellanstor barngrupp, stor barngrupp) och uppfattningsfrågorna som beroende variabel. Analysen visar att avdelningarna med mellanstor barngrupp ($M=8.40$, $s=1.87$) hade en mer negativ uppfattning till förskolans verksamhet än avdelningarna med liten barngrupp ($M=9.25$, $s=1.77$) och stor barngrupp ($M=9.02$, $s=1.96$), $F_{(3,12)}=3.13$, $p=.047$.

Tabell 7 visar medelvärdet och standardavvikelsen för hela deltagargruppen. Ju högre värde desto mer positiv uppfattning.

Tabell 7. Uppfattning till förskolans verksamhet, medelvärde och standardavvikelse

Påstående	M	s
Det är svårt att se varje barn hela dagen	3.39	1.80
Jag anpassar uteaktiviteterna efter varje barn	1.32	1.70
Vi diskuterar de pedagogiska verksamheterna med vårdnadshavare	5.13	1.54
Det finns inte tid för utflykter med barnen	4.53	2.05
Jag är delaktig i barnens upptäckter	5.49	1.32
Jag kan sällan ta vara på varje barns förslag	4.16	1.75
Jag dokumenterar vad vi gör i förskolan	5.50	1.44
När ordinarie personal är sjuk hjälps vi åt mellan avdelningarna	5.76	1.61
Jag samarbetar aktivt med vårdnadshavare till barnen på min avdelning	5.58	1.40
Vi har ofta vikarier på avdelningen	3.63	2.00
Jag har svårt att säga nej till ett barn	5.40	1.77
Vi kan inte utföra planerade aktiviteter	3.11	1.66
Jag avsätter extratid till varje enskilt barn när det behövs	4.76	1.77
Vi får ofta omprioritera på grund av personalbrist	3.97	1.99
Det finns gott om planeringstid	2.84	1.78

Ett påstående som pedagogerna hade var en positiv uppfattning till att de samarbetar vid sjukdomar mellan avdelningarna. De hade även ett bra samarbete med vårdnadshavarna till barnen och de diskuterade även den pedagogiska verksamheten med dem. Pedagogerna ansåg att de är delaktiga i barnens upptäckter men att de har svårt att säga nej. De svarade även att de hade gott om tid för att dokumentera. Resultatet visar även att många pedagoger ansåg att det är svårt att anpassa uteaktiviteterna för enskilda barn och att utföra planerade aktiviteter. Pedagogerna svarade också att det är ont om planeringstid.

DISKUSSION

Syftet med den här studien var att synliggöra pedagogernas uppfattningar om stora barngrupper och hur det påverkar förskolans pedagogiska verksamhet.

Resultatdiskussion

Resultatet visar att pedagogernas yrkeserfarenhet var av intresse men det fanns ingen signifikant skillnad i svaren på frågorna i enkäten mellan grupperna i de olika yrkeserfarenhetsgrupperna (ovana, mellanvana, vana).

Resultatet visar att flertalet av pedagogerna i den här studien tycker att större barngrupper är negativa. Det visar även att de äldre pedagogerna tyckte att antalet pedagoger på avdelningen påverkar verksamheten. Resultatet styrker vad Sheridan, Pramling Samuelsson och Johanssons (2010, ss. 51–55) skriver att de fanns ett missnöje hos pedagogerna att inte kunna påverka arbetsmiljön, arbetsuppgifterna, barngruppens storlek samt personaltätheten på förskolan. Jag kan endast spekulera i orsaken att det är fler barn som är i behov av förskoleplatser och att detta innebär att barngrupperna ökar i storlek på grund av att det finns för få förskolor och utbildade pedagoger.

Resultatet visar att många av pedagoger tyckte att en lösning var att dela barngruppen i mindre grupper under dagen för att kunna uppfylla målen i verksamheten och klara vardagen. Även att en mindre barngrupper innebär större delaktighet och inflyttande för barnen. Sheridan, Williams och Pramling Samuelsson (2014, ss. 382, 393) bekräftar resultatet att ju fler barn det är i barngruppen ju svårare är det att uppnå målen i läroplanen. För att underlätta vardagen ses det som nödvändigt att dela in stora barngrupper i mindre grupper under dagen. Bronfenbrenner (1979, ss. 3–42) nämner att det tredje steget i utvecklingsekologiska teorin innebär att det är situationer som barnet inte kan styra över men som påverkar barnet. I den här situationen kan det vara kommunernas beslut om barngruppens storlek och antal pedagoger på avdelningen.

Resultatet visar att arbetslag som innehöll fler pedagoger ansåg att barngruppen kunde vara större än arbetslag med färre pedagoger. Jag har inte funnit något stöd i tidigare forskning kring detta resultat. Det kan vara något som man i fortsatt forskning skulle kunna följa upp.

Planering och aktiviteter

Resultatet i studien visar att de pedagoger som hade få timmars planeringstid oftare ställde in planerade aktiviteter. De pedagoger som hade fler timmars planeringstid, var barnen oftare med och påverkade aktiviteterna. Detta både stärker och kompletterar vad som sägs i litteraturen att pedagogerna behöver låta barnen få ha inflyttande, kunna påverka sin tillvaro i förskolan och tillsammans planera aktiviteterna (Arnér 2009, ss. 13–14). Resultatet i den här studien visar att många pedagoger upplevde det svårt att anpassa uteaktiviteterna för enskilda barn och att utföra inplanerade aktiviteter. Jag kan endast spekulera i vad orsakerna är varför pedagogerna upplevde att det var svårt att anpassa uteaktiviteterna, det kan bero på barngruppens storlek eller pedagogernas inställning till uteaktiviteterna. Detta stöds i Emilson (2007 ss. 31–32) studie som fann att om barnen får minskad möjlighet att påverka aktiviteterna på grund av pedagogernas inställning till att inte se ur barnens perspektiv, utan endast ser sina egna tankar och idéer. Resultatet går att koppla till utvecklingsekologiska teorins tredje steg *Mikrosystemet*. Bronfenbrenner (1979, ss. 3–42) som beskriver att första steget utgår från det lilla barnet och dennes dagliga miljöer. Andersson (1986, ss. 23–25) beskriver även att första steget innebär att

pedagogen behöver hitta en balans så att barnen även får möjlighet att påverka sin situation på förskolan.

Fysiska miljön och barngrupper

Resultatet visar att en stor del av antalet pedagoger tyckte att lokalerna var anpassade utefter barngruppens storlek och att det fanns möjligheter att dela barngruppen i flera rum. Det stärker vad tidigare forskning har hittat om att lokalerna behöver vara anpassade utefter barngruppens storlek och behov, så att barngruppen både kan delas och vara som hel grupp (Pramling Samuelsson, Williams, Sheridan & Hellman 2016, ss. 455–456). Det som framkom i min studie som jag inte har hittat i tidigare litteratur, var att en del av pedagogerna menade att lokalerna inte är anpassade efter barngruppens storlek. De hänvisade till att avdelningarna endast hade ett eller två rum till sitt förfogande. Det nämns dock inte någonstans i svaren hur stora lokalerna eller rummen är på avdelningarna. Andersson (1986, ss. 23–25) menar att utvecklingsekologiska teorin tar upp att miljön på förskolan ska vara anpassad för att stimulera barnets utveckling, teorin redovisar heller inga siffror utan enbart att miljön ska var anpassad, för stimulans och utveckling.

Resultatet visade att på de öppna frågorna från min studie om barngruppsstorlekarna så tyckte flertalet av pedagogerna att stora barngrupper hade en negativ påverkan. Pedagogerna upplevde att konflikterna ökar samt även stressen och att ljudnivån är hög. Resultatet visar också att några få av pedagogerna tyckte att stora barngrupper hade en positiv påverkan och att det innebar en variation i ord, tankar och fler idéer. Resultatet både styrker och motsäger vad Sheridan, Williams och Pramling Samuelsson (2014, ss. 382, 393) litteratur visar, att stora barngrupper är förankrade med negativa aspekter som att tiden inte räcker till och att det är stressigt att hinna med allt.

Resultat och visar att pedagogerna kände en oro att de tysta och lugna barnen kan ”glömmas” bort i stora barngrupper. Detta styrks i vad Emilson (2007, ss. 31–32) fann att barnen som är mer framåt får en större chans att påverka aktiviteterna i verksamheten, eftersom dessa barn oftast väljs först när aktiviteter ska utföras och genomföras. Det kan kopplas till Bronfenbrenners (1979, ss. 3–42) utvecklingsekologiska teori andra steget *Mesosystemet* att förskolan och hemmet behöver ha en god kommunikation för att skapa en trygghet för det lilla barnet.

Vårdnadshavarna och förskolan

Resultatet i den här studien visar att en stor procent av pedagogerna tyckte att de hade en god samverkan med vårdnadshavarna till barnen. Det stärker vad Sheridan, Pramling Samuelsson och Johanssons (2010, ss. 51–55) säger att förskolan ska ge barnen bästa möjlighet att utvecklas och pedagogerna ska ha en god daglig samverkan med vårdnadshavarna. Det ska finnas ett utbyte av information om hur barnet har det hemma samt på förskolan. Det kan även kopplas till Bronfenbrenners (1979, ss. 3–42) utvecklingsekologiska teori andra steget *Mesosystemet* och som utgår ifrån hur olika relationer hänger ihop i detta fallet förskolan och hemmet.

Metoddiskussion

En kvantitativ enkätmetod innebär att det behövs många respondenter som deltar. En svårighet var att få upp antalet respondenter att delta i studien. Där av fick jag även göra en online enkät, för att kunna öka antalet respondenter i studien.

Det som kan diskuteras är hur varje respondent kan ha uppfattat frågorna. Två respondenter kontaktade mig gällande (fråga 12) ”Vad anser du är en liten, mellan och storbarngrupp?” för att de inte förstod frågan. I efterhand kan svaren på denna fråga ifrågasättas. Nu i efterhand ser jag att några frågor skulle ha formulerats annorlunda för att få en bättre relevans på resultatet utifrån mitt syfte. Fråga 12 skulle ha varit bättre om det varit beskrivet med ett exempel eller en bakgrundsfakta hur många pedagoger det rör sig om och vilken ålder barnen har. En fråga om de tyckte att deras barngrupp idag är lagom stor eller inte skulle ha varit intressant att ha haft med.

Didaktisk reflektion

Resultatet visade att det finns en negativ syn på stora barngrupper. Majoriteten av respondenterna hade någon form av pedagogisk utbildning. Det framkom att pedagogernas lösning var att dela barngruppen under dagen för att kunna uppfylla målen i förskolan. För det praktiska arbetet skulle vi kunna säga att det är viktigt att arbeta vidare med att ha en bra och anpassad lokal som kan varieras utifrån barngruppernas storlek och behov. Även att ha tillräckligt med antal pedagoger utifrån barngruppens storlek och behov, så att tid ges till både reflektion och planering inom förskolans verksamhet. Det är också viktigt att som pedagog fånga upp de tysta och osynliga barnen, detta bör finnas med i det framtida arbetet i förskoleverksamheten. Min studie bekräftar väldigt mycket det som redan belyses i andra studier vilket visar att det är viktigt att fortsätta arbetet med att hantera stora barngrupper i förskolans verksamhet. Något som skulle var intressant att forska vidare i är även hur många barn det bör finnas olika barngrupper utifrån antalet pedagoger i arbetslaget.

REFERENSER

Andersson, B-E. (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.

Arnér, E. (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur.

Belsky, J. Skalická, V. Stenseng, F. & Wichstrøm, L. (2015). Preschool- Age Problem Behavior and Teacher- Child Conflict in School: Direct and Moderation Effect by Preschool Organization. *Child Development*, 86(3), ss. 955–964. doi:10.1111/cdev.12350

Borg, E. & Westerlund, J. (2012). *Statistik för beteendevetare*. Stockholm: Liber.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press.

Emilson, A. (2007). Young Children's Influence in preschool. *International Journal of Early Childhood*, 39(1), ss. 11-38. doi:10.1007/BF03165946

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Karlsson, R. (2007). Om att verifiera undersökningsresultat. I Björkdahl Ordell, S. & Dimenäs, J. (red.) *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber, ss. 247–257.

Kihlbom, M. Lidholt, B. & Niss, G. (2009). *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson.

Läroplan för förskolan Lpfö 98 (2016). Stockholm: Skolverket. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Pramling Samuelsson, I. Williams, P. & Sheridan, S. (2015). Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9(7), ss. 1–14. doi:10.7577/nbf.1012

Pramling Samuelsson, I., Williams, P., Sheridan, S. & Hellman, A. (2016). Swedish preschool teachers' ideas of the ideal preschool group. *Journal of Early Childhood Education Research*, 14(4), ss. 444–460. doi: 10.1177/1476718X14559233

Richardson, G. (2010). *Svensk utbildningshistoria: skola och samhälle förr och nu*. 8. uppl., Lund: Studentlitteratur.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Sheridan, S. Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (2010). *Förskolan: arena för barns lärande*. Stockholm: Liber.

Sheridan, S. Williams, P. & Pramling Samuelsson, I. (2014). Group size and organisational conditions for children's learning in preschool: a teacher perspective. *Educational Research*, 56(4), ss. 379–397, doi:10.1080/00131881.2014.965562

Skolverket (2016a). *Barngruppens storlek*.

<https://www.skolverket.se/skolformer/forskola/barngruppens-storlek-1.248999> [2017-12-15]

Skolverket (2016b). *Barngruppers storlek i förskolan. En karläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning* (Rapport 433). Stockholm:

Skolverket. https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf3584.pdf%3Fk%3D3584

Skolverket (2017a). *Enheten för förskole- och grundskolestatistik*

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf3777.pdf%3Fk%3D3777

Skolverket (2017b). *Snabbfakta om förskola, annan pedagogisk verksamhet, fritidshem, skola och vuxenutbildning - svaren på de vanligaste frågorna om statistik*.

<https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/snabbfakta-1.120821> [2017-12-14]

Tallberg Broman, I. (2017). Svensk förskola i kontinuitet och förändring. I Riddersporre, B. & Persson, S. (red.) *Utbildningsvetenskap för förskolan*. 2. uppl., Stockholm: Natur & kultur, ss. 19–38.

Trost, J. & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. 5. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (2017). *Uppdrag om en översyn av läroplanen för förskolan* [U2016/05591/S]. Stockholm: Regeringen.

<http://www.regeringen.se/4991f4/contentassets/fc4626cab51b4d06bd3d1a5b98aa798b/uppdrag-om-en-oversyn-av-laroplanen-for-forskolan.pdf>

BILAGOR

Bilaga 1

Syftet med denna enkät är att få svar på frågan om hur barngruppens storlek påverkar verksamheten på förskolan enligt ett antal verksamma pedagoger.

Enkäten inleds med några bakgrundsfrågor och följs sedan av några frågor om din verksamhet på förskolan.

1. Är du Man Kvinna

2. Hur gammal är du? _____

3. Vilken utbildning har du?

Förskollärare Barnskötare Annan typ av utbildning _____

4. Hur många år har du arbetat inom förskoleverksamheten? _____

5. Hur många pedagoger arbetar på din avdelning? _____

Nu följer några frågor om daglig verksamhet på förskolan

6. Hur många timmar i veckan har ni planeringstid för förskoleverksamheten?

Aldrig 0-1 timmar 2-3 timmar 4-6 timmar 7-10 timmar

7. Hur ofta har ni planerade aktiviteter med barnen?

Aldrig Sällan 1 gång/veckan 2-4 gånger/veckan
 5-6 gånger/veckan Dagligen

8. Händer det att ni behöver ställa in planerade aktiviteter?

Aldrig Sällan 1 gång/veckan 2-4 gånger/veckan
 5-6 gånger/veckan Dagligen

9. Hur många barn finns det på din avdelning? _____

10. Vilken åldersinriktning är det på avdelningen du arbetar på just nu?

1-3 3-5 1-5 Annat _____

11. Hur ofta får barnen på avdelningen vara med och påverka aktiviteter?

Aldrig Sällan 1 gång/veckan 2-4 gånger/veckan
 5-6 gånger/veckan Dagligen

Vi har några frågor kring din erfarenhet av barngruppsstorlek

12. Hur många barn anser du att det är i olika storlekar på gruppen. Var vänlig och ange antal barn för varje alternativ nedan.

En liten grupp består av cirka _____ barn

En mellanstor grupp består av cirka _____ barn

En stor grupp består av cirka _____ barn

13. Vill du berätta om din erfarenhet av olika gruppstorlekar? _____

---

14. Anser du att den fysiska miljön på din avdelning är anpassad efter barngruppens storlek?

Ja, absolut   Tveksamt   Nej, inte alls

Vill du kommentera ditt svar? _____

---

15. Påverkas barnen av barngruppens storlek enligt din erfarenhet?

---

16. Påverkas barnens lärande av barngruppens storlek enligt din erfarenhet?

---

17. Finns det något tillfälle då stora barngrupper kan vara gynnsamma för barnen enligt din erfarenhet?

Ja, absolut   Tveksamt   Nej, inte alls

Vill du kommentera ditt svar? _____

---

18. Barngruppens storlek i relation till antal pedagoger sägs påverka verksamheten på förskolan. Hur bedömer du din arbetsbelastning på din avdelning just nu?

ganska lätt   varken lätt eller tung   ganska tung

Nedan följer några attitydfrågor som vi ber dig ta ställning till.

19. Vilka av nedanstående alternativ anser du påverkar verksamhetens arbete för att uppnå målen i läroplanen enligt din erfarenhet? Du kan ange hur många alternativ du vill

Antal pedagoger på avdelningen

- Storlek på barngrupp
 Innemiljön
 Utemiljön
 Ledig personal
 Fasta tider
 Barnens ålder
 Annat alternativ? Var vänlig ange vilket tack _____

20. Här följer några attitydfrågor kopplat till din verksamhet. Var vänlig ringa in den siffra som passar din åsikt bäst.

	<i>instämmer inte alls</i>					<i>instämmer helt</i>		
Det är svårt att se varje barn hela dagen	1	2	3	4	5	6	7	
Jag anpassar uteaktiviteterna efter varje barn	1	2	3	4	5	6	7	
Vi diskuterar de pedagogiska verksamheterna med vårdnadshavare	1	2	3	4	5	6	7	
Det finns inte tid för utflykter med barnen	1	2	3	4	5	6	7	
Jag är delaktig i barnens upptäckter	1	2	3	4	5	6	7	
Jag kan sällan ta vara på varje barns förslag	1	2	3	4	5	6	7	
Jag dokumenterar vad vi gör i förskolan	1	2	3	4	5	6	7	
När ordinarie personal är sjuk hjälps vi åt mellan avdelningarna	1	2	3	4	5	6	7	
Jag samarbetar aktivt med vårdnadshavare till barnen på min avdelning	1	2	3	4	5	6	7	
Vi har ofta vikarier på avdelningen	1	2	3	4	5	6	7	
Jag har svårt att säga nej till ett barn	1	2	3	4	5	6	7	
Vi kan inte utföra planerade aktiviteter	1	2	3	4	5	6	7	
Jag avsätter extratid till varje enskilt barn när det behövs	1	2	3	4	5	6	7	
Vi får ofta omprioritera på grund av personalbrist	1	2	3	4	5	6	7	
Det finns gott om planeringstid	1	2	3	4	5	6	7	

Tack för att ni har svarat på enkäten

Bilaga 2

Informationsbrev

Hej!

Jag är en förskollärostudent vid Högskolan i Borås som läser sista terminen på förskolläroprogrammet och arbetar med examensarbetet. Syftet med arbetet är att synliggöra pedagogernas tankar om stora barngrupper samt se hur det påverkar förskolans pedagogiska verksamhet.

I undersökningen utgår jag ifrån de forskningsetiska principerna. Det innebär att alla uppgifter i undersökningarna kommer att behandlas konfidentiellt, så att inga obehöriga kan ta del av dem. De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte och alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att förstöras efter analys. Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet. När arbetet är färdigställt publiceras det i Högskolans databas för examensarbeten (DIVA).

Jag hoppas ni vill vara med i min studie.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,

Erika Backlund
XXXX-XXXXXX
XXXXXXX@student.hb.se

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se